

Identificació d'actius per a la promoció de la salut

MATERIAL DE FORMACIÓ

Índex

Introducció

Objectius del curs

Metodologia

Contingut

Materials necessaris

Idees per al desenvolupament de la sessió

Dades, duració, lloc de realització

Equip docent

Si necessites suport

Recursos

Bibliografia Actius i Salut

Autores:

Parisa Montazeri, Agència de Salut Pública de Catalunya.

Revisió:

Angelina Gonzalez. Agència de Salut Pública de Catalunya.

Carmen Cabezas. Agència de Salut Pública de Catalunya.

Revisió Lingüística:

Servei de correcció lingüística del Departament de Salut. Generalitat de Catalunya

Introducció

Aquest material neix en el marc del Pla interdepartamental de salut pública de Catalunya (PINSAP), que, entre les seves actuacions, du a terme una intervenció transversal que s'ha concretat en el projecte de comunitat i salut denominat COMSalut. Aquest projecte té com a objectiu reorientar l'atenció primària cap a la comunitat, implicant, en l'àmbit local, tots els agents responsables de la millora del benestar de la comunitat, amb la comunitat com a protagonista del procés.

En aquest marc, l'Agència de Salut Pública de Catalunya, donant resposta a les necessitats formatives identificades per part dels agents de salut implicats en el COMSalut, coordina, al febrer de 2016, dues edicions de 12 hores del taller **Identificant actius per a la promoció de salut**. Es tracta d'un taller en format de formació de formadors adreçat a professionals de centres implicats en el COMSalut, tant de l'atenció primària com de Salut Pública, així com a professionals de salut pública implicats en la promoció de la salut.

En aquest sentit, aquest material formatiu és una proposta per a aquests professionals que hagin de realitzar una formació relacionada amb el tema dels actius. El material conté:

1. PowerPoint: proposta per adaptar segons les característiques dels assistents als curss
2. Material de lectura per al docent i/o per als assistents
3. Guia del docent

Objectius del curs

Quan finalitzi el curs, les persones que s'hi hagin matriculat han de ser capaces de:

1. Conèixer el marc conceptual de la salutogènesi i els actius en salut.
2. Entendre com es relaciona el model d'actius per a la salut amb els determinants socials de la salut en l'espai local.
3. Conèixer com funciona el model d'actius en la pràctica de la promoció de la salut al territori.
4. Conèixer experiències i bones pràctiques sobre identificació, mapatge d'actius i desenvolupament comunitari, a fi d'elaborar rèpliques de projectes d'intervenció en els contextos professionals de l'alumnat.

Metodologia

Taller eminentment pràctic. S'utilitzen exposicions teòriques, discussions en grup i exemples de situacions pràctiques.

Contingut

Conceptes fonamentals per poder liderar una identificació d'actius per promocionar la salut i el benestar en una comunitat.

1. Teoria: el concepte de salutogènesi.
2. El model d'actius: què és un actiu de salut, un mapa d'actius.
3. Identificació d'actius: fases per identificar actius, pas a pas de com fer-ho.
 - Casos pràctics: exemples de com treballar amb la comunitat per identificar actius.

Materials necessaris

Ordinador, presentació, connexió a internet o Wi-Fi.

Idees per desenvolupar la sessió

La sessió està dissenyada amb tres parts principals:

- Teoria
- Metodologia per a la identificació d'actius
- Exemples

Com a moderador, podeu modificar les diapositives per adaptar-les al grup de participants, sempre que els missatges clau estiguin incorporats en cada part. En la secció de notes de cada diapositiva hi ha una descripció de la diapositiva i idees per explicar-la.

També hi ha una bibliografia amb recursos tant per al moderador com per als participants. S'aconsella enviar la bibliografia i alguns documents importants per correu abans de la presentació. No és obligatori llegir-los tots, però són eines útils.

A continuació, hi ha una explicació sobre què tracta cada part i els missatges clau.

Introducció

- Introduïu el tema de la presentació amb els objectius, i expliqueu la mirada apreciativa (a més de posar l'escena de *Smoke*). L'objectiu de començar d'aquesta manera és posar els participants en una situació en la qual entenen que explorarem una manera de pensar diferent.
 - Missatge clau: "Algunes persones mostren una bona adaptació a la vida malgrat que han estat exposades a adversitats. L'autoestima, l'autoeficàcia, l'optimisme, el suport familiar o les xarxes socials protegeixen les persones dels efectes negatius de les situacions adverses." (*actius*)

Part 1: teoria

- La salutogènesi: expliqueu el concepte de *salutogènesi* i la importància que té. (2 diapositives)
- Actius: expliqueu el model d'actius, la diferència entre el model de dèficit i el model d'actius, què és un actiu i què és un mapa d'actius (els tres àmbits).
 -
 - Missatge clau: "Un recurs pot ser un recurs des del nostre punt de vista (els treballadors), per exemple un parc, però no és un actiu si la comunitat no l'assenyala i no el defineix com un actiu que millora la seva salut i benestar." (8 diapositives)

Part 2: identificació d'actius

- Les cinc fases per identificar actius: aquesta part intenta explicar d'una manera més pràctica els passos que cal seguir per fer una identificació d'actius en una comunitat. (11 diapositives)
 - Missatge clau: "La identificació d'actius la fem dins d'un procés comunitari. Les fases de vegades són les mateixes que les del procés comunitari. Abans de començar amb una identificació d'actius és molt important preguntar-se; **per què** i **per a què** es volen conèixer els actius?"

Part 3: exemples

- Hi ha tres exemples (vídeos) de la conclusió d'algunes comunitats que han fet una identificació d'actius per mostrar com es pot fer i el resultat.
 - En la secció de notes de les diapositives recomanem marcadors de temps per engegar i aturar el vídeo, per aprofitar més bé el temps. Amb tot, cal fer el que es cregui que és millor, depenent del grup i de la situació.

Final

- Un breu resum de la informació donada, bibliografia i recursos.

Extra

- Al final de tot hi ha una diapositiva que proposa tres activitats per fer la presentació més dinàmica. No cal que es facin servir totes, en funció del grup i del temps disponible es pot triar una activitat o més d'una i posar-la en la presentació en què sigui més adequada.
 - Les nostres recomanacions per a les activitats:
 - La mirada apreciativa: feu-la al principi, després del vídeo de *Smoke*.
 - Passeig comunitari / PhotoVoice o mapa de la zona / Identificació d'actius (trieu-ne només una i feu-la al final, després dels exemples).

Proposta d'estructura del curs

Es pot triar fer un curs curt, només amb la informació, ($\pm$ 1,15 hores) o fer un curs més dinàmic amb dues activitats (la mirada apreciativa i una de les opcions dinàmiques) i més temps per discutir amb els participants ($\pm$ 2,15 hores).

Pla del curs (proposta)			
Secció	Descripció	Fixa o opcional	Durada

Introducció Diapositives: 1-2	Títol, descripció del programa i objectius	Fixa Els objectius són modificables	5 minuts
Una mirada apreciativa Diapositiva: 3	Vídeo	Opcional	10 minuts
Teoria (part 1) Diapositives: 4-14			
La salutogènesi	La idea de salutogènesi per Antonovsky	Fixa Podeu combinar la informació, o eliminar-ne o afegir-ne	5 minuts
El model d'actius	Definició del model, diferència entre aquest i el model de dèficit, descripció d'un actiu	Fixa Podeu combinar la informació, o eliminar-ne o afegir-ne	10 minuts
Preguntes sobre la teoria	Demaneu als participants si tenen preguntes sobre la teoria abans de començar amb la part més pràctica	Opcional	5-10 minuts
Identificació d'actius (part 2) Diapositives: 15-26	Les cinc fases d'una identificació d'actius	Fixa Podeu combinar les diapositives, o eliminar-ne o afegir-ne de noves, sempre que el missatge clau s'indiqui	20 minuts
Exemples (part 3) Diapositives: 27-30			
Exemple #1	Passeig comunitari	Fixa Com a mínim poseu els 2 primers minuts	5 minuts
Exemple #2	PhotoVoice	Fixa Com a mínim poseu del minut 0:51 al 3:00	5 minuts
Exemple #3	<i>Las voces del barrio</i>	Opcional Són 15,50 minuts, poseu la secció que vulgueu	10 minuts
Dinàmiques – Trieu entre dues opcions:			
Opció #1	Passeig comunitari / PhotoVoice	Opcional	20 minuts
Opció #2	Mapa de la zona	Opcional	20 minuts

Resum	Un resum del curs	Fixa	5 minuts
Final	Bibliografia, referències i El got mig ple	Fixa	5 minuts
Preguntes	Preguntes i discussió amb els participants	Fixa	10-30 minuts

Dades, durada i lloc de realització

La durada és d'una hora i mitja a dues hores, segons sigui més convenient per als participants. Malgrat que s'aconsella respectar al màxim els temps assignats (sobretot per a les exposicions teòriques) i no allargar-se més del necessari, és molt important adaptar-se a la situació de cada equip i transmetre sensació de calma i de respecte per al ritme i els interessos del grup.

S'aconsella fer-la en una sala còmoda (l'aula d'educació sanitària o la sala on es facin les activitats de formació continuada) i que es posin les cadires en posició de ferradura oberta a la pantalla i amb unes condicions adequades de confort (temperatura, llum, etc.) en el marc de la infraestructura disponible.

Equip docent

Professional de salut, salut pública, treball social etc que estigui implicat en un procés comunitari, i idealment que hagi realitzat la formació en Identificació d'actius.

Si necessiteu suport o consultar dubtes

Angelina González

angelina.gonzalez@gencat.cat

Tel.: 93 551 36 37

Recursos:

Per preparar la sessió es recomana llegir els documents següents:

Botello B. Metodología para el mapeo de activos de salud en una comunidad. Gac Sanit. 2013;27(2):180–183. <http://scielo.isciii.es/pdf/qs/v27n2/metodologica.pdf>

Hernán M, Morgan A & Mena AL. 2010. Formación en Salutogénesis y Activos para la Salud. Escuela Andaluza de Salud Pública, Consejería de Salud y Bienestar Social. Parte 1, Lo que sabemos. www.easp.es/?wpdmact=process&did=Mt5ob3RsaW5r

Suárez et al. Mapas de actividades comunitarias y activos para la salud: ¿Cómo trabajar con ellos? Cuadernos Pediatría Social N21, páginas 12-14. <http://web.ua.es/en/universidad-saludable/documentos/articulo-activos-de-salud.pdf>

Bibliografia

De la presentació:

Vídeos:

- Smoke. Escena álbum de fotos. - <https://www.youtube.com/watch?v=cdSqCQ8A3TY>
- Marcha Saludable Contrueces - https://www.youtube.com/watch?v=l6U_K1a4Y9s&feature=youtu.be
- PhotoVoice de la alimentación, Villaverde, Madrid - <http://hhhproject.eu/research/photovoice/>
- Voces del Barrio, Caruja, Granada - <https://vimeo.com/126915447>

Articles:

- Hernán M, Morgan A & Mena AL. 2010. Formación en Salutogénesis y Activos para la Salud. Escuela Andaluza de Salud Pública, Consejería de Salud y Bienestar Social. Parte 1, Lo que sabemos. www.easp.es/?wpdmact=process&did=Mt5ob3RsaW5r
- Botello B. Metodología para el mapeo de activos de salud en una comunidad. Gac Sanit. 2013;27(2):180–183. <http://scielo.isciii.es/pdf/gsv/v27n2/metodologica.pdf>

Exemples:

- Obsaludasturias.com. Asturias actúa - <http://www.obsaludasturias.com/obsa/asturias-actua/>

Més recursos (Vídeos):

La Mirada Apreciativa:

- Greta Garbo en la reina Cristina de Suècia: https://www.youtube.com/watch?v=1CNpb8G_dus
- Marina Abramovic <https://www.youtube.com/watch?v=OS0Tg0ljCp4>

Exemples de mapeig:

- Mapeo Saludable por Bimenes: <https://www.youtube.com/watch?v=2SYRZmVNwyl>
- La luz de Aviles: <https://saludcomunitaria.wordpress.com/2013/03/24/mapa-de-activos-de-salud-en-la-luz-aviles/>
- Activos Salud en Asturias - <https://www.youtube.com/watch?v=nABTRuKwo9o>
- PASOS CS San Pablo Aragon - https://www.youtube.com/watch?v=ronR9V_N3U8

Documentació bàsica sobre Salutogènesis i actius per la salut:

- Hernán M, Morgan A, Mena ÁL. [Formación en salutogénesis y activos para la salud](#) [Internet]. Escuela Andaluza de Salud Pública. Consejería de Salud y Bienestar.
- Morgan A y M. Hernán M. [Promoción de la salud y del bienestar a través del modelo de activos](#). Rev Esp Sanid Penit 2013; 15: 78-86
- Alvarez-Dardet C, Ruiz Cantero MT. [\[Assets health model: are possible salutogenic policies?\]](#). Rev. Esp. Salud Publica. abril de 2011;85(2):123-7.

Documentació bàsica sobre tècniques per a la identificació d'actius per la salut:

- Botello B, Palacio S, García M, Margolles M, Fernández F, Hernán M, et al. [Methodology for health assets mapping in a community]. [Gac Sanit. marzo de 2013;27\(2\):180-3.](#)

Documentació bàsica sobre Determinants socials de la salut:

- Wilkinson R, Marmot M. [Determinantes sociales de salud. Los hechos probados](#). 2003
- [Epigenética, determinantes sociales de salud y salutogénesis: tu código postal puede modificar tu código genético](#) | salud comunitaria [Internet].

Mes documentació complementaria sobre actius per la salut i salutogènesis:

- Cofiño R. [Intersectorialidad y promoción de la salud en el ámbito local: Códigos postales y determinantes de la salud](#).
- JJ Paredes-Carbonell, JM Agulló-Cantos, EJ Vera-Remartínez, M Hernán-García. [Sentido de coherencia y activos para la salud en jóvenes internos en centros de menores](#). Rev Esp Sanid Penit 2013; 15: 87-97
- El enfoque ABCD de desarrollo comunitario [Internet]. Recuperado a partir de: http://www.madrimasd.org/blogs/salud_publica/2011/01/03/132305